

Herbart je te principe — po terminologiji Platona — zvao idejama i to praktičnim idejama; jer bi one imale biti pravilom svemu djelovanju voljnom.

Ali nas prošlost uči, da se djelovanje ljudsko nije svako doba držalo istih pravila; dakle da se etika nije vazda osnivala na istih principih. To nas nuka, da se barem letimice osvrnemo na ta raznolika etična načela prije Herbarta.

Etika starih pretežno je nauka o najvišem dobru. Ovo dobro bje Sokratu krepost i blaženstvo; Platonu krepost spojena s pravom ugodom; Aristotelu blaženstvo, koje se stiče krepostmi — dakle najveći filozofi staroga svieta bijahu eudajmonisti.

Eudajmonizam postaje u praksi hedonizmom. Tako su Aristip i Epikur smatrali ugodu jedinom svrhom čovjeka: onaj ugodu trenovnu, ovaj pako trajnu. To je blaženstvo pozitivno. Antisten i Diogen Sinopski propoviedahu blaženstvo negativno. „Kanim se ugode i užitka — prezirimo znanost i umjetnost!“ Stoik Zeno preporučao je priegor svjetskih dobara te ignorovanje fizične boli. „Sliedi narav i živi u skladu s njom!“

Sredovječna etika kao i sva filozofija u obće manje više puka je kopija nazora grčkih.

Etika novoga vieka postavi nove principe. Hobbes i Spinoza: samoodržanje; Helvetius i La Mettrie: egoizam. U to osvane Kant — da ih sve zabaci. A s koga razloga? Kriterion etičnosti svih principa do njegova doba stajao je u predmetu, dotično sadržaju volje. Bijahu to dakle materijalni ili — kako ih je on zvao — empirični principi. Moral se na takvih principih ne smie osnivati; predmet bo volje može biti svak čas drugi — a princip je onda kameleon, koji vazda boju mienja.